

ve günümüzde de özellikle Yunanistan'da bu anlamda anılmasına yol açmıştır (Zeleepos, s. 133). Böyle olmakla beraber Slavlar ve Arnavutlar arasında saygın bir isimdir ve eserleri bu dillere çevrilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Gesammelte Werke von Jakob Philipp von Fallmerayer (ed. G. M. Thomas), Leipzig 1861, II, 94-95; H. Seidler, *Jakob Philipp Fallmerayer's geistige Entwicklung. Ein Beitrag zur deutschen Geistesgeschichte des 19. Jahrhunderts*, München 1947; Thomas Leeb, *Jakob Philipp Fallmerayer: Publizist und Politiker zwischen Revolution und Reaktion (1835-1861)*, München 1996; *Jakob Philipp Fallmerayer (1790-1861), der Gelehrte und seine Aktualität im 21. Jahrhundert* (ed. Cl. Märkl – P. Schreiner), München 2013; Cl. Märkl, "Jacob Philipp Fallmerayer in der Bayerischen Akademie der Wissenschaften", a.e., s. 15-22; R. Lauer, "Fallmerayer als Schriftsteller", a.e., s. 23-31; P. Schreiner, "An den Angängen einer Geschichtlichen Darstellung des Byzantinischen Reiches", a.e., s. 33-92; O. J. Schmitt, "Ist Fallmerayer der Begründer der historischen Südosteuropaforschung?", a.e., s. 93-132; J. Zeleepos, "Rezeption durch Reaktion zur Bedeutung Fallmerayers für den Griechischen Nationaldiskurs im 19. Jahrhundert", a.e., s. 133-141; G. Veloudis, "Jacob Philipp Fallmerayer und die Entstehung des Neugriechischen Historismus", *SOF*, XXIX (1970), s. 43-90.

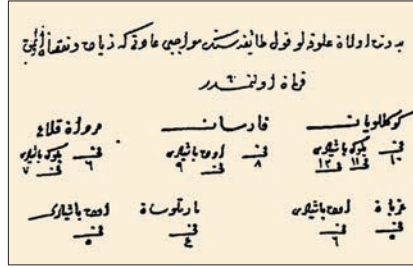

KEMAL BEYDİLLİ

FÂRİSÂN
(فارسان)

Kalelerde görevli atlı askerleri ifade eden bir terim.

Osmanlı askerî teşkilâtında genellikle sınır kalelerinde ve askerî üs niteliği taşıyan önemli yerlerde istihdam edilen atlı askerlere **fârisân** denmiştir. Kelime Arapça **feresin** (at) ism-i fâilî olup Farsça "-ân" ekiyle çoğul hale getirilmiştir. Bu atlı askerlerin kalelerde ilk defa ne zaman bulunduğu bilinmemekle birlikte, XVI ve özellikle XVII. yüzyıllarda giderek önemi artan sınır kalelerinde genellikle mahallinden sağlanan askerlerden oluşmak üzere yoğun biçimde kullanıldığı tesbit edilmektedir. Serhad kulu sınıfından

Budin'de görevli ulûfeli askerlerden fârisânın da zikredildiği bir belge (*Osmanlı Kanunnâmeleri*, VIII, 146)

sayılan bu atlılar görev yaptıkları kalelerin önemine göre "fârisân-ı evvel, fârisân-ı sâni, fârisân-ı sâlis" gibi bölüklere ayrılmıştır. Bunlardan her birinin başında ağa denilen zâbitler bulunurdu. Çoğu ulûfeli olan fârisânın bir kısmı timar tasarruf ederdi. Ulûfeli olanlar görev yaptıkları eyaletin gelirlerinden aldıkları maaşla, timarlı fârisân da tasarruf ettikleri mukâtaa geliriyle geçinirdi. Maaş alanlara bazan "atlı ulûfeli" denirdi. Asıl görevleri buldukları kaleyi ve sınır boylarını korumak olan fârisânın kale kuşatmalarına da katıldığı görülmektedir. Nitekim Çehrin ve Belgrad kalelerinin kuşatmasında yer aldıkları bilinmektedir (Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa, s. 291, 915). XVII. yüzyılda fethedilen Girit adasının Granbusa Kalesi'ne 1693'te timarlı kırk beş fârisân tayin edilmiştir (Defterdar Sarı Mehmed Paşa, s. 438). Uzunçarşılı, yine kalelerde görev yapan ve "beşlü" denilen birliklerle fârisânın aynı olduğu kanaatini taşımakla birlikte (*Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 287) bu adlandırma hizmet ettikleri yöreye göre değişmiş olabilir. Serhad boylarındaki azeblerin atlı olanlarına da fârisân adı verildiği belirtilmektedir. XVII. yüzyılda özellikle taşrada görev yapan devlet ricâlinin kapı halkından kendilerine saruca, sekban da denilen leventler arasında fârisânın da bulunduğu

anlaşılmaktadır (Defterdar Sarı Mehmed Paşa, s. 314).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 5, s. 594, hk. 1643; nr. 83, s. 26, hk. 50; s. 43, hk. 78; s. 44, hk. 81; 1734-1735 *Osmanlı-İran Savaşı Mühimme Defteri* (haz. Kemal Erkan), İstanbul 2011, s. 137, 156; *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadri) Efendi Tarihi* (haz. Ziya Yılmaz), Ankara 2003, I, 37, 146, 247; II, 1000, 1001, 1165; Naimâ, *Tarih* (haz. Mehmet İpsirli), Ankara 2007, III, 1069; Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekayât* (haz. Abdülkadir Özcan), Ankara 1995, s. 181, 314, 438; Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *Zeyli Fezleke* (haz. Nazire Karayay Türkal, doktora tezi, 2012), MÜ Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, s. 291, 702, 826, 827, 915; Râşid Mehmed Efendi – Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, *Tarih-i Râşid ve Zeyli* (haz. Abdülkadir Özcan v.dğr.), İstanbul 2013, I, 358, 434; II, 1148; III, 1365, 1432, 1511, 1542; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 287-288; Abdülkadir Özcan, "Serhad Kulu", *DiA*, XXXVI, 560-561.

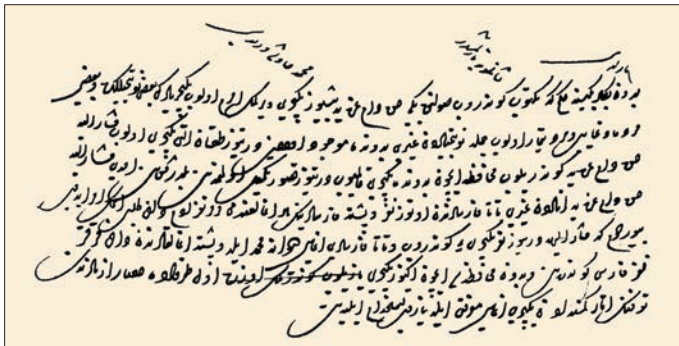
ABDÜLKADİR ÖZCAN

FÂSÎ, Abdülhafız
(عبدالحفيظ الفاسي)

Ebü'l-Fazl Abdülhafız
b. Muhammed et-Tâhir
b. Abdilkebir el-Fâsî el-Fihri
(1883-1964)

**Faslı muhaddis,
fakih, kadı, edip ve tarihçi.**

1301'de (1883) Fas şehrinde doğdu ve orada büyüdü. Kuzey Afrika fâtihi Ukb b. Nâfi' el-Fihri'nin soyundan gelen ve Endülüs şehirlerinden Mâleka'nın (Malaga) âlimleriyle meşhur ailelerinden biri olan Beni'l-Cedd'e mensuptur. Ailesi IX. (XV.) yüzyılın sonlarına doğru Fas'a göç etmiş ve buraya nisbetle anılmıştır. Kettânî ailesinden olan annesi Hz. Hasan'ın neslindedir. Fâsî, başta babası olmak üzere Fas'ın önde gelen âlimlerinden Arap dili ve edebiyatı, mantık, beyan, tarih, tefsir, hadis, tasavvuf, fıkah ve usulü, kelâm gibi ilimleri tahsil etti. Babasından Kur'an ve tefsirin yanı sıra İmam Mâlik'in *eI-Muvafta'*ını, Buhârî ve Müslim'in sahihlerini, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce'nin sünenlerini, Beyhâkî'nin *Şu'abü'l-İmân*'ını, Hâkim'in *eI-Müstedrek*'ini, Kâdî İyâz'ın *eş-Şifâ*'sını, Tirmizî'nin *eş-Şemâ'il*'ini ve Nevevî'nin *Erba'in*'ini okudu. Özellikle hadis ilmine yöneldi. Fas'taki öğreniminin ardından ilmi seyahatlere çıkarak Tunus, Mısır, Filistin, Şam ve Hicaz'ı dolaştı; bu şehirlerdeki âlimlerden faydalandı; onlardan icâzet aldı ve kendilerine icâzet verdi. Fas'ta ve diğer ülkelerde kendilerinden ders aldığı hocalar arasında Muhammed b. Arabî

Kanûnî Sultan Süleyman tarafından Budin beylerbeyine gönderilen Peşte fârisleriyle de ilgili bir hüküm (BA, MD, nr. 5, s. 594, hk. 1643)